

Několik poznámek ke genezi Čepova autobiografického eseje *Sestra úzkost*

Jan Zatloukal

Úzkost je stálou součástí mého života, mé zkušenosti; je to slovo, které se mi nejčastěji děje na jazyk; úzkost věrná, zelená jako obloha v parném létě, závrtná, tajemná...¹

Přes deset dlouhých let čekal francouzský rukopis *Sestry úzkosti* na své zveřejnění uložený v bytě rodiny Du Bos na ulici Chanoinesse. Byl nakonec publikován v českém překladu Křesťanskou akademií v Římě v roce 1975.² Jeho autor byl tou dobou již více než rok po smrti.

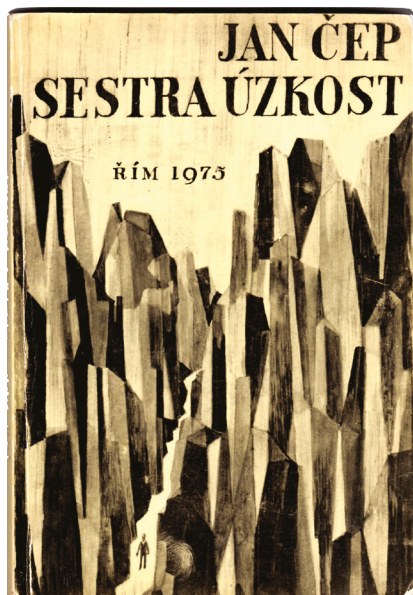
Jako každé posmrtné dílo, ke kterému se spisovatel již nemůže vyjadřovat, aby přiblížil autorský záměr či předkládal autorské interpretace, ukrývá Čepův autobiografický esej řadu nejasností a nezodpovězených otázek, zejména pokud jde o oblast geneze díla (datace, délka gestace) a o situování díla na ose, jejímiž póly jsou neukončenost, torzovitost, fragmentárnost na jedné straně a ukončenost, celistvost, kontinuita na straně druhé. Byť se k daným otázkám vyjadřovali odborníci na Čepovo dílo z nejpovolanějších, jejich odpovědi jsou jen částečné, váhavé, zůstávají v oblasti hypotéz a, co je závažnější, některé jsou zcela mylné.

Již od prvního vydání – které budeme nazývat „římským“ – se rozšířilo několik nepřesností, jež byly následně přejaty do obou dalších vydání (1993, 1998) i do všech studií zabývajících se posledním Čepovým opusem. Tyto omyly nepadají ani tak na vrub editorů a kritiků, kteří česká vydání připravili, jsou spíše zapříčiněny nedostatkem nebo úplnou absencí pramenných materiálů (korespondence a deník z exilového období) nezbytných k bezchybné ediční přípravě. Touto studií tedy chceme napravit omyly vztahující se ke genezi Čepova autobiografického textu,

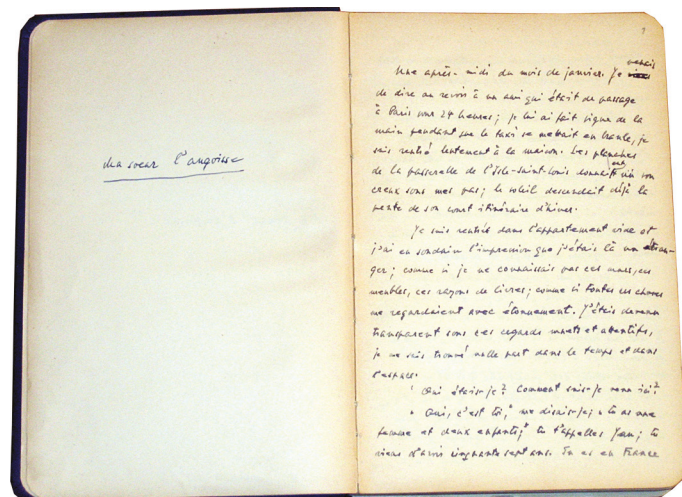
¹ Deník (nepublikováno), 25. března 1960. Všechny citace z francouzského deníku Jana Čepa uvádíme v našem překladu.

² *Sestra úzkost* vyšla jako 51. svazek edice Vigilie. Již v roce 1964, tedy za života autora, vyšel významný průřez francouzského rukopisu v revue *Arena* (č. 20, s. 1–29), orgánu mezinárodního PEN klubu Střediska spisovatelů v exilu, jehož pařížské pobočce Čep v 60. letech předsedal. U nás vyšla Čepova autobiografie v překladu autorova bratra Václava a Bedřicha Fučíka teprve po Sametové revoluci (Čep 1993), později pak ve 4. svazku Čepova díla *Poutník na zemi* (Čep 1998).

upřesnit jeho dataci, konstituování rukopisu a povahu díla vůbec. V závěru velmi stručně naznačíme některé zásahy editorů při přípravě českých vydání textu.

Obr. 1. Obálka římského vydání *Sestry úzkosti*.

Obr. 2. Začátek rukopisu *Sestry úzkosti*.

Vezměme jako výchozí bod naší analýzy anonymní předmluvu k římskému vydání.³ Tento krátký paratext je prvotním zdrojem nepřesností, které se kritickou činností obecně rozšířily. Citujme dva odstavce předmluvy:

Sestra úzkost byla napsána francouzsky a byla určena pro francouzské čtenáře. Tím je dána celková perspektiva a některé explikativní podrobnosti, ne nutné pro českého čtenáře. Úmyslné vynechání jmen (velmi nedůsledně provedené) patří zřejmě do tohoto plánu, valná většina jmen by francouzskému čtenáři nic neříkala. Jinak je patrné, že Jan Čep při psaní svých vzpomínek či spíše zpovědi spěchal a že rukopis předpokládal konečnou redakci.

Sestru úzkost psal Jan Čep v letech 1964–1965, nedlouho poté podlehl mozkové mrtvici, po které mu ochromla pravá ruka a pravá noha a z valné části také řeč. To je důvod, proč nemohl provést jednak definitivní znění textu, jednak znění české. Překlada do češtiny se ujali přátelé a znalci Čepova díla, vědomi si toho, že ani zdaleka nemohou dosáhnout přesnosti výrazu, melodického odstínu a bohatství jazyka autorova.

(Čep 1975: 5)

V této předmluvě byly vysloveny dvě nepřesné informace: mylná datace rukopisu a jeho domněle neukončený charakter. Téměř všechny recenze, a je jedno, následují-li po římském vydání či až v 90. letech, přejímají roky 1964–1965 jako tvůrčí periodu, během níž Čep *Sestru úzkost* psal, stejně jako zdůrazňují spěšnost tohoto psaní. Tak například v dobových recenzích ze 70. let se to hemží výrazy jako „nedořečená zpráva“, „nedokončený text“, „nehotovost“, „nedokončenost“, „zlomkový charakter“ atp. Nejexplicitněji se vyjadřuje Antonín Kratochvíl, který ve své recenzi píše: „Na každé větě je cítit spěch dokončit svůj literární epitaf a rozloučení.“ (Kratochvíl 1984: 7) Nebo ještě expresivněji: „[...] nemilosrdná choroba vyrvala Janu Čepovi pero z ruky při dopisování těchto literárních memoárů, které psal mimochodem většinou francouzsky. Při dopisování závěrečných stran ho raniла mozková mrtvice.“ (Ibidem) Takové věty, sugerující náhlé brutální přerušování aktu psaní nemocí či smrtí, patří spíše do oblasti fikce, zejména fiktivních deníků či dopisů à la Mauriacovo *Klubko zmijí*, Bernanosův *Deník venkovského faráře* či *Zápisky Jiljího Klena* samotného Čepa, kde hrdina zanechává svou zpověď přerušenu často v půli věty. Kratochvilovy věty je nutno považovat za stylistickou nadsázku zbařenou jakéhokoli faktického jádra, uvážíme-li, že Čep byl stížen

³ Ačkoliv v římském vydání vydavatelé, kteří jsou také autory předmluvy, nejsou uvedeni, je všeobecně známo, že se jedná o Václava Čepa a Bedřicha Fučíka.

mrtvici až v roce 1966, zatímco rukopis *Sestry úzkosti* byl více méně hotov již o tři roky dříve.

Stejné informace budou zopakovány v paratextech dvou polistopadových vydání, ačkoliv zejména pokud jde o „neukončenost díla“, je znatelný jistý posun směrem k větší obezřetnosti a rezervovanosti. Autorem doslovů a edičních poznámek vydání z roku 1993 a 1998 je Mojmír Trávníček, který v doslovu sice neopomene označit za roky vzniku *Sestry úzkosti* léta 1964–1965 a podotknout, že „[p]ero mu bylo vyraženo z ruky“ (Čep 1993: 124), zároveň ale své soudy nuancuje, ne-li zcela zpochybňuje. O spěchu při vzniku díla nemluví již jako o jistotě, ale jako o pouhé „pravděpodobnosti“ („Je pravděpodobně napsána chvatně.“; ibidem: 123) a potvrzení neukončenosti, nedefinitivnosti díla má charakter všeobecně přijímané hypotézy („Obecně se předpokládá, že jde o dílo, které nebylo dopřáno Janu Čepovi vybrousit do konečného tvaru.“; ibidem). Trávníček sám jako by pochyboval o pravdivosti podobných tvrzení, klade si dokonce otázku, zda se nejedná o „omyl či nedorozumění“, a zároveň připomíná Čepovu tendenci k poetice fragmentu již v předchozí tvorbě, v níž sám autor používal pro některé své texty žánrového označení „fragment“ či „skica“. Přistupme tedy nyní k rekonstrukci tvůrčího aktu, jednotlivých etap nesnadné gestace od prvotní inspirace až k dokončení rukopisu, jak je zachycen v autorových deníkových záznamech.

První deníková zmínka, stručná a neurčitá, o tom, co se později stane *Sestrou úzkostí*, je již z 21. dubna 1960: „Chtěl bych začít autobiografií, k jejímuž napsání mě pobízeli Pierre Emmanuel před více než dvěma lety. Mé dětství, které se mi zdá den ode dne blíž.“ (*Deník*, 21. března 1960) Tato prvotní zmínka, která zatím blíže neupřesňuje ani titul, ani autorský záměr, přesto odhaluje několik zásadních informací, zejména to, že stimul k napsání autobiografie přišel (i) zvenčí. Dozvídáme se, že projekt autobiografického eseje byl Čepovi vnuknut již někdy na přelomu let 1957/1958 křesťansky orientovaným básníkem, Pierrem Emmanuelem, se kterým se Čep poznal ještě v období před svou emigrací.⁴ Navíc je zde patrná i motivace vnitřní, onen „duch dětství“, který se Čepovi připomíná čím dál naléhavěji, což se projevuje v té době také zaměřením jeho meditací a knih týdne (téma dětství, zvýšená pozornost věnovaná autobiografickému žánru v *Knihách týdne*).

Druhá zmínka přichází v deníku o čtyři měsíce později. Tentokrát již Čep píše přímo o *Sestře úzkosti*, ačkoliv tento titul vztahuje na tři různá díla: na již publikovaný soubor povídek, dále na právě překládaný povídkový soubor, nakonec na autobiografický projekt:⁵

⁴ První setkání obou básníků je zachyceno v *Sestře úzkosti* v kapitole „Válka a po válce“.

⁵ V roce 1944 byl publikován výbor z povídek Jana Čepa *Sestra úzkost*, který připravil Oldřich Králík pro Brněnské nakladatelství Akord. Německý výbor publikovaný v nakladatelství Herder Verlag nesl nakonec odlišný název *Zeit und Wiederkehr. Bilder aus Böhmen und Mähren* (Čas a návrat. Obrazy z Čech a Moravy).

Sestra úzkost. Navrhl jsem tento název Demetzovi pro výbor z mých próz, které právě překládá do němčiny. Bezpochyby se bude cukat; bude se mu to zdát příliš „subjektivní“, autobiografické. [...] Dal jsem již tento název výboru svých próz, který vyšel za války. A znovu jej použiji pro text, který jsem dnes začal, aniž bych prozatím věděl, jakou podobu na sebe vezme: autobiografický esej nebo jen sled osobních meditací? (*Deník*, 22. srpna 1960; zvýraznil J. Z.)

Datum skutečného započetí aktu psaní je tedy 22. srpna 1960. Od prvopočátku je dílu přidělen titul *Sestra úzkost*, který během dlouhé geneze vzniku díla nedozná žádných změn. Jestliže o titulu nemá Čep pochyb, projekt sám zůstává autorovi zatím neujasněný, málo určitý, spíše intuitivní, než dopředu promyšlený, což ostatně sám Čep přiznává o týden později:

Zanedbávám poněkud tento sešit od chvíle, co jsem začal psát do velkého modrého sešitu „svůj autobiografický esej“ provizorně nazvaný „Sestra úzkost“. Nevím, co z toho vznikne, neudělal jsem si dopředu žádný plán. Mám v úmyslu postupovat nazdařbůh, podle svých vzpomínek, zkušeností a hlavních zájmů svého života. (*Deník*, 27. srpna 1960)

Poslední záznam z roku 1960, v němž se mluví o autobiografickém projektu, stvrzuje stabilizaci titulu (*Sestra úzkost*) i podtitulu (autobiografický esej) a zároveň autorovu nejistotu a rozpačitost ze sotva započatého podniku. V zápise ze 7. září Čep přiznává, že „v tom stále nevidí jasně“ a že pokud se mu „podaří nalézt [jeho] cestu (či jakousi metodu), vše bude nutno přepsat“ (*Deník*, 7. září 1960).

Uplyne téměř rok, aniž by se v deníku objevila zmínka o *Sestře úzkosti*. Dlouhé odmlčení je dáno Čepovými povinnostmi pro rádio Svobodná Evropa, které ho během roku zaměstnávaly natolik, že se k psaní „pro sebe“ mimo období letní dovolené vůbec nedostane. Dvě krátké zmínky tak nalézáme až v zápiscích ze srpna 1961. Obě se nesou v duchu nespokojenosti, ba téměř ztráty odvahy. Čep zde hovoří o „polovičním krachu“, naznačuje, že „se při psaní autobiografického eseje zasekl“ a přiznává, že stránky, které až dosud napsal, ho uspokojují „jen napůl“ (*Deník*, 23. a 27. srpna 1961). Jako příčinu uvádí na jedné straně fyzickou únavu, jež mu zabraňuje v systematické práci i v obdobích relativní volnosti, na straně druhé pak Čepovi vlastní sebekritický pocit, že „to není ono“ (*Deník*, 23. srpna 1961). Jako by autor, jehož celé dílo paradoxně vyvěrá z nejniternější osobní zkušenosti, nevěděl, jak se autobiografické látky chopit.

Následujícího roku nacházíme v deníku pouze jednu zmínku o *Sestře úzkosti*, aniž by ostatně byl titul explicitně vyjádřen. Opět se jedná o srpnový zápis během dovolené, kterou Čep s rodinou trávil v Jižním Tyrolsku ve společnosti několika

českých přátel, z nichž jmenujme alespoň katolického kněze a spolupracovníka ze Svobodné Evropy Alexandra Heidlera. Ten, dle záznamu ze 17. srpna, vybízel Čepa ke společné redakci pamětí tak, aby výsledný text důsledně dbal chronologie a byl opatřen poznámkovým aparátem osvětlujícím české reálie francouzským čtenářům. Takový návrh byl však v ostrém protikladu s autorským záměrem a měl za následek jen další prohloubení Čepovy již tak značné nejistoty při dokončování autobiografického textu:

Kdybych se měl řídit dr. Heidlerem, musel bych přepsat své texty souvisle v chronologickém sledu s vysvětlivkami na adresu málo poučených čtenářů, zkrátka napsat knihu naučnou a výchovnou. Bylo by třeba obětovat zkratky, které jsou propojeny vnitřní logikou, které vyjadřují zkušenost přímou, jakkoliv často zlomkovitou. Musím se zříci všeho, přijmout definitivně svůj osud, nečekat žádné osobní uspokojení za svého života; bude nutné dál žít, myslet, cítit a pracovat pro ty, kteří mě snad budou číst po smrti.

(*Deník*, 17. srpna 1962)

Kromě očividné tvůrčí skleslosti úryvek naznačuje skutečnost, že projednávala-li se otázka redakce textu, musel být tento již z převážné většiny hotov.

Konečně 27. srpna následujícího roku (1963) Čep neutrálním tónem do deníku zaznamenává dokončení své autobiografie: „Zakončil jsem svůj autobiografický esej několika meditacemi a jakousi modlitbou. Prozatím nevidím, co bych mohl ještě dodat.“ (*Deník*, 27. srpna 1963) To je také potvrzeno úryvkem z 6. února 1964, v němž Čep bilancuje svou situaci spisovatele odsouzeného k mlčení a kde mimo jiné poznamenává, že o prázdninách dokončil „sérii autobiografických esejů, která nese název *Sestra úzkost*“ a kterou „zahájil téměř před čtyřmi roky“. (*Deník*, 6. února 1964)

Shrňme nyní to podstatné, co vyplývá z pasáží, které jsme citovali z osobního deníku Jana Čepa:

1) otázka datace

Skutečné období, během něhož Čep napsal *Sestru úzkost*, se rozprostírá od srpna 1960 do srpna 1963. Nechceme však samozřejmě tvrdit, že po tomto datu Čep do rukopisu již nijak nevstupoval. Podle vpisků a škrtků je naopak zřejmé, že v následujících letech se k některým pasážím vrátil, aby je stylisticky upravil nebo aby pozměnil pořadí několika odstavců či stránek. Jistě se také nechal ovlivnit doporučeními či kritickými výhradami čtenářů, kterým svěřil

celek rukopisu.⁶ V žádném případě se však již nejednalo o zásadní změny, o velké úpravy, jako je přepsání celé kapitoly či vložení nové kapitoly do textu, atp. Je tedy více méně jisté, že celek textu od úvodní scény rozloučení s přítelem v Paříži až po závěrečnou sérii osobních úvah zakončených intimní modlitbou byl vyhotoven již v roce 1963, jak to potvrzuje nejen výše citovaný deníkový zápis, ale rovněž publikace podstatných částí rukopisu v revue *Arena* v roce 1964, která je průřezem celého díla, jak ho známe dnes. Roky 1964–1965 obecně považované za tvůrčí období nejsou nadále udržitelné.

2) torzo, fragment, neukončenost

Geneze rukopisu *Sestry úzkosti* byla nejdelší z celé Čepovy literární kariéry. Aniž bychom přihlíželi k možným drobným retuším v letech 1964–1966, trvala práce na rukopisu 3 roky, což o více než rok přesahuje dobu, během které Čep napsal své nejobsáhlejší dílo, román *Hranice stínu*. Tak dlouhá doba je vysvětlitelná jednak ne zcela příznivými vnějšími podmínkami – Čep píše pouze o dovolené, během pracovního roku nemá čas a je unaven –, jednak absencí promyšleného a jasně definovaného projektu. Z tohoto nesouvislého psaní (opakované přerušování psaní na dlouhou dobu) a také z nechuti (nemožnosti) k projektu globalizujícímu, syntetickému, vyplývá fragmentární charakter díla. Tedy spíše než o neukončenosti díla je vhodnější hovořit o záměrné fragmentárnosti, o úsilí postihnout základní neuralgické body svého života bez totalizující ambice. V celé Čepově prozaické tvorbě se vždy spíše než o širokodeché skladby jedná o klíčové, tedy pouze fragmentární, okamžiky existence. Takto je třeba také chápat podtitul *Zlomky autobiografického eseje*.

Čepem proklamované asociativní psaní (volná hra vzpomínek, onen záměr postupovat „nazdařbůh“, náhodně a bez promyšlení) bylo pro některé čtenáře zklamáním. Postrádali vyváženost kompozice, vytýkali nesouvislost vzpomínek. Za všechny citujme Bedřicha Fučíka, který četl *Sestru úzkost* na návštěvě u Čepa

⁶ V deníku se Čep zmiňuje, že prvními čtenáři rukopisu byla jeho žena Primerose, rodný přítel Du Bosů Jean Mouton a jezuitský kněz P. Ouince. Jejich hodnocení shrnuje v deníkovém zápise z 6. února 1964: „Reakce Primerose nebyla zcela kladná, alespoň pokud jde o celek díla. Jean Mouton se mi velmi pochvalně vyjádřil o první části rukopisu a otcí d'Ouinceovi se, jak se zdá, [*Sestra úzkost*] líbila docela upřímně.“ Dále je známo, že rukopis Čep poslal básníkovi P. Emmanuelovi a filozofu Maurici Nédoncellovi. Zatímco hodnocení prvního se nedochovalo, druhý hovoří o Čepově „obdivuhodné autobiografii“ s uznáním, vyzdvihuje Čepovu sensibilitu a styl, v nichž vidí „něco nekonečně poetického a zároveň jasného a prostého“. Čep se dle Nédoncella vyjadřuje „jazykem andělů“ a přečtený rukopis je charakterizován jako „lidský dokument“, jenž se vyznačuje „náboženskou a uměleckou hodnotou, která hluboce dojmá“ (dopis z 10. dubna 1964). Zároveň se však Nédoncellovi text zdá být příliš intimní a Čepovi doporučuje text přepracovat na autobiografický román, nebo vyčkat s vydáním knihy deset až dvacet let vzhledem k žijícím aktérům, o nichž se v pamětech mluví.

v roce 1966 a, jak sděluje později v dopise Mojžíru Trávníčkovi, měl co dělat, aby před nemocným autorem skryl své rozpaky:

[...] **torzo, chvatné**, na první rozběh, bez **obvyklé** promyšlené kompozice, torzo rozmáchnuvší se zpočátku zeširoka a vzhledem k dalším kapitolám **zcela a zcela neúměrné** a spěchající **napřeskáčku** k přerůzným a pouhým **zmínkám** [...]. Torzo, při kterém spěchal, smrt za zády, dotýká se jen běžně [...], nedopovědění.

(Hrabal 2003: 187; zvýraznil B. Fučík)

Se zlomkovitostí autobiografie jistě souvisí také pojetí lidské paměti u Čepa. Ta je podle něj nutně torzovitá a omylná, plná děr a bílých míst, neschopná zachytit kontinuum života, ale právě jen jeho fragmenty, výčnělky, ostrůvky bytí, neboť život je pro Čepa „jako prchavý sen, jako nepravděpodobný příběh, jako polozaťopený světadíl“ (Čep 1975: 24). Autobiografický žánr je založen na upřímném a pravdivém sebeobnažení, je nepřipustné podvádět. Spisovatel se má pozorně a pokorně ponořit do své děravé paměti, avšak nemůže beztrestně zaplnit bílá místa fabulací, neboť to by už nepsal autobiografii, nýbrž román. V jednom odstavci *Sestry úzkosti* Čep ozřejmuje svou koncepci lidského života a zároveň poodhaluje svůj autobiografický projekt, kterým nechce být memoárové, tedy systematické a syntetické zachycení celku života na pozadí společenského dění, nýbrž hledání vnitřní souvislosti, nejhlubší identity vlastní existence:

Vzpomínky na prožitý život nemohou vytvořit souvislý příběh ani souhrn příběhů. Většinou jsou to krátké záblesky vržené nazdařbůh jako sluneční paprsky v trávě a pod stromy, úlomky obrazů nebo slov, několik skoro vybledlých posunků, několik ozvěn vzdálených hlasů. Bylo by potřeba najít jejich tajný smysl a souvislost, navázat jeden na druhý, odhalit jejich těžiště a úběžník.

(Ibidem: 18)

Je však třeba také podotknout, že při psaní své autobiografie se Čep opíral také o paměť cíleně kultivovanou a fixovanou písmem, tj. o svůj deník. Řada pasáží v *Sestře úzkosti* má svůj předobraz v Čepově osobním deníku. Deníkové pasáže různého rozsahu (jdoucí od věty až po celé stránky) jsou často jen s nepatrnými transpozicemi či stylistickými úpravami převzaty do *Sestry úzkosti* či do osobních meditací *Poutníka na zemi* (1965).

Závěrem bychom chtěli již jen stručně zmínit některé zásahy editorů při konstituování českého textu, zcela stranou již ponecháme problematiku překladu, při kterém se Fučík s Václavem Čepem nezdrželi několika nepřesností či deformací.

Zásahy editorů jsou v podstatě dvojího druhu. Jednak spočívají v důslednějším segmentování textu, když jsou do textu vloženy nové artikulační body tak, aby text nabyl na přehlednosti a jasnosti. To se týká především rozčlenění příliš dlouhé kapitoly „Má víra“, která se v originálním Čepově strojopise dělí pouze na dvě části označené římskými číslicemi I. a II., zatímco v české verzi je rozdělena na tři části s nově vytvořenými tituly „Má Víra“, „Obec boží“ a „Univerzita“.

Dále jde o otázku amputací částí textu, otázku cenzury či autocenzury. Je zřejmé, že římské vydání vypouštělo některé části originálu z obavy, aby jejich zveřejnění nepřineslo žijícím osobám negativní důsledky ze strany komunistické moci. Jindy se zase vyřčené skutečnosti o popisovaných osobách mohly jevit jako indiskrétní či příliš intimní. Někdy se obě tyto motivace propojují.

Tak je například v římském vydání vypuštěno cca deset řádků pojednávajících o složité situaci před svatbou bratra Václava, jehož nastávající nepocházela z křesťanské rodiny, či několik odstavců líčících prudké hádky mezi otcem a matkou. Tyto pasáže byly v dalších vydáních po roce 1989 do textu vráceny. Nicméně tvrzení Mojžíše Trávníčka z ediční poznámky k vydání z roku 1993, že do textu byla doplněna všechna chybějící místa římského vydání a že čtenář má tedy v rukou integrální text, není zcela pravdivé. Ani do jednoho z českých vydání z 90. let nebyly zařazeny čtyři pasáže jdoucí rozsahově od poloviny věty až po několik odstavců. Dvě krátké textové eliminace zdůrazňující autorovu frankofilii měly patrně za cíl ukázat Čepa francouzskému publiku jako někoho, kdo je dlouhodobě spřízněn s francouzskou kulturou. Editoři pasáže vypustili zřejmě proto, že je považovali pro českého čtenáře za nezajímavé a nadbytečné. Eliminace dalších dvou pasáží je složitější, neboť implikuje osobu překladatele a editora Bedřicha Fučíka, a jde patrně na jeho vrub. Ze stránek, na nichž Čep podrobně líčí svůj vztah k Jitce Fučíkové, jsou vypuštěny (troufneme si říci zcenzurovány) věty, při jejichž četbě se Fučík mohl cítit dotčen, neboť o něm nepodávají právě lichotivý obraz. Jedná se o scénu, při níž teta Jitky Skalákové, u které Čep v té době bydlel, vykreslí Fučíka jako člověka impulzivního a žárlivého a naznačí, že dívka by možná preferovala před Fučíkem právě Čepa. Druhá vynechaná pasáž nesoucí se ve stejném duchu prozrazuje narůstající distanci mezi novomanželi a Čepem.

Poukázali jsme na několik problémů souvisejících s genezí *Sestry úzkosti* a s následnou ediční přípravou textu v českém prostředí. Bylo by dále zajímavé stopovat příčiny nepřijetí originálu Čepova autobiografického eseje ve Francii 60. let. Šlo o jazykovou nedostatečnost díla nebo Čepovi chyběla spíš proslulost nutná k publikaci autobiografického žánru? Či byla na překážku autorova „odzbrouhající průzračnost“, tendence k absolutnímu sebeobnažení, kvůli které nedoporučuje zveřejnění textu Čepův přítel, personalistický filozof Maurice Nédoncelle? To vše jsou otázky, jejichž zodpovězení by si vyžádalo novou studii.

Prameny

ČEP, Jan

Deník (nevydáno); strojopisná kopie francouzského originálu

Ma sœur l'anglaise. Fragment d'un essai autobiographique; strojopisná kopie francouzského originálu

1964 „Ma sœur l'anglaise“; *Arena* (Londýn), květen 1964, s. 1–29

1975 *Sestra úzkost. Zlomky autobiografického eseje* (Řím: Křesťanská akademie)

1993 *Sestra úzkost. Zlomky autobiografického eseje* (Brno: Proglas)

1998 *Poutník na zemi* (Brno: Proglas – Vyšehrad)

Literatura

HRABAL, Jiří (ed.)

2003 *Listovní příležitosti. Dopisy Bedřicha Fučíka Mojžířu Trávníčkovi* (Olomouc: Aluze)

KRATOCHVIL, Antonín

1976 „Sestra úzkost. Na okraj posmrtného autobiografického eseje Jana Čepa“; *Národní politika* 7, č. 7, s. 4

1984 „Deset let bez Jana Čepa“; *České slovo* 30, č. 2, s. 7

ZATLOUKAL, Jan

2014 *L'Exil de Jan Čep. Un écrivain tchèque en France* (Paris: Institut d'études slaves)

Resumé

Some Notes on the Genesis of Čep's Autobiographical Essay *My Sister Anxiety*

My Sister anxiety, an autobiography of Jan Čep written first-hand in French, was the author's last attempt – fruitless – to gain the French public. It was published by the Christian Academy in Rome only after he died. Since it was issued in 1975 for the first time, some inaccuracies or even errors were spread over the origins of this posthumous autobiography of Čep. Thanks to a detailed research of the sources (an inedited diary, a type-written version of the French original), this paper rectifies these errors and helps to clarify the information on the genesis of *My Sister anxiety*, the structure of the manuscript and its dating, and the status of this piece of literature itself.

Keywords: Čep's autobiography, *My Sister Anxiety*, diary sources, genesis of a literary work, manuscript

Mgr. Jan Zatloukal, Ph.D.
Katedra romanistiky
Filozofická fakulta
Univerzita Palackého
tř. Svobody 26
779 00 Olomouc
honzatzatloukal@gmail.com